

บทที่ 7

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการผลิตครูในอนาคตระยะ 20 ปี

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ถ้าหากสภาพปัญหาการผลิตครูยังดำเนินต่อไป ปัจจัยขับเคลื่อนและเหตุการณ์ผลกระทบที่มีโอกาสผันแปรในทางบวกและลบ และนำไปสู่ภาพอนาคตการผลิตครูในระยะ 20 ปี ที่เป็นภาพอนาคตทางเลือกที่มีความหลากหลาย

การนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายการผลิตครูในอนาคตระยะ 20 ปี ประกอบด้วย

- 1) ประเด็นปัญหา
- 2) ภาพอนาคตที่พึงประสงค์
- 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
- 4) วิธีดำเนินการ และ
- 5) องค์ประกอบของการผลิตครู ดังต่อไปนี้

1. ประเด็นปัญหา	2. ภาพอนาคตที่พึงประสงค์	3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	4. วิธีดำเนินการ
การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และนโยบายการผลิตครูของรัฐ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการผลิตครูของสถาบันการผลิตครูอย่างต่อเนื่องและส่งผลกระทบต่อขาดแคลนครูในสาขาสำคัญ ในขณะที่ครูบางสาขาในขณะที่ยังคงมีจำนวนมากยังคงตกงาน คนเก่งไม่ยอมเรียนครู นิสิตนักศึกษาครูไม่เลือกเรียนในสาขาที่เรียนยาก ทำให้ขาดแคลนครูในสาขาสำคัญ	ภาครัฐกำหนดเป้าหมายและนโยบายการผลิตครูในอนาคตระยะกลาง (20 ปี) สถาบันการผลิตครูมี แผนการผลิตเชิงปริมาณในแต่ละสาขา/วิชาเอกที่ตอบสนองความต้องการของรัฐ สถาบันการผลิตครูส่วนใหญ่ ได้ตัวป้อนที่ดี สามารถพัฒนาให้มีคุณภาพสูงได้ง่าย	1. นโยบายการผลิตครูที่ตอบสนองความต้องการครูในอนาคตของประเทศในเชิงปริมาณและคุณภาพ จำแนกตามวิชาเอก	1. การพัฒนาการผลิตครูในแต่ละวิชาเอกที่ตอบสนองความต้องการครูของประเทศในอนาคต 1.1 ภาครัฐกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนากำลังคนของประเทศในสาขาต่างๆ ที่ส่งเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและศักยภาพการแข่งขันของประเทศ โดยความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน 1.2 ภาครัฐกำหนดเป้าหมายและทิศทางการผลิตครู จำแนกตามวิชาเอกให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนากำลังคนของประเทศโดยความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน 1.3 ภาครัฐกำหนดนโยบายส่งเสริมการผลิตครูในวิชาเอกที่ต้องการในอนาคต โดยมีมาตรการจูงใจแบบขั้นบันไดสำหรับสถาบันการผลิตครูและผู้เรียนครูโดยให้น้ำหนักตามสภาพความต้องการของวิชาเอกนั้นๆ 2. การพัฒนาระบบการผลิตครู 2.1 ภาครัฐกำหนดให้การผลิตครูของไทยเป็นระบบปิด และกำหนดมาตรการในการผลิตดังนี้ 2.1.1 การคัดเลือกนักเรียนที่มีผลการ

1. ประเด็นปัญหา	2. ภาพอนาคตที่พึงประสงค์	3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	4. วิธีดำเนินการ
			<p>เรียนดี มีแววครู และรักวิชาชีพครูเข้าเรียนครู</p> <p>2.1.2 ให้ทุนการศึกษาและสวัสดิการแก่นิสิตนักศึกษาครู</p> <p>2.1.3 รับประกันการทำงาน เมื่อจบการศึกษาในคุณวุฒิตามวิชาเอกที่ต้องการแล้วให้ได้รับการบรรจุเป็นครูประจำการ</p> <p>2.2 กำหนดโควตาการผลิตครูด้วยการให้งบประมาณสนับสนุนรายหัวแก่สถาบันการผลิตครูตามจำนวนการผลิตที่กำหนดไว้ในแผนการผลิตครูในวิชาเอกที่ต้องการ</p>
<p>แม้จะมีการปฏิรูปการศึกษาและปรับหลักสูตรครูเป็นหลักสูตร 5 ปี แต่กระบวนการผลิตครูของสถาบันการผลิตครูยังมีมาตรฐานแตกต่างกัน บางสถาบันขาดประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญคือคุณภาพการผลิตครูลดลง สังคมมีความเชื่อมั่นในสถาบันการผลิตครูลดน้อยลง วิชาชีพรูไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม</p>	<p>สถาบันการผลิตครูมุ่งพัฒนาคุณภาพหลักสูตรคุณภาพการผลิตครูทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ</p>	<p>2. นโยบายการพัฒนามาตรฐานสถาบันผลิตครู มาตรฐานการผลิต และมาตรฐานวิชาชีพครู</p>	<p>3. การพัฒนามาตรฐานสถาบัน มาตรฐานการผลิต และมาตรฐานวิชาชีพครู</p> <p>3.1 ตระพระราชบัญญัติปฏิรูปสถาบันการผลิตครูโดยกำหนดมาตรฐานต่อไปนี้</p> <p>3.1.1 มาตรฐานสถาบันการผลิตครู</p> <p>3.1.2 มาตรฐานกระบวนการผลิตครู</p> <p>3.1.3 มาตรฐานอาจารย์ของสถาบันการผลิตครู</p> <p>3.1.4 มาตรฐานแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และครูพี่เลี้ยง</p> <p>3.1.5 มาตรฐานการพัฒนาสถาบันการผลิตครู</p> <p>3.2 ส่งเสริมบทบาทขององค์กรวิชาชีพในการควบคุมและพัฒนามาตรฐานสถาบันการผลิตครู</p> <p>3.2.1 ครูสภามีการกำหนดมาตรการในการส่งเสริมให้สถาบันการผลิตครูทำหน้าที่ในการผลิตครูในแต่ละวิชาเอกให้เป็นไปตามเป้าหมายการใช้ครูของประเทศในอนาคต</p>
			<p>3.2.2 ครูสภากำหนดมาตรการในการควบคุมการดำเนินงานของสถาบันการผลิตครูด้วยการออกและเพิกถอนใบอนุญาตการดำเนินงานของสถาบันการผลิตครู</p> <p>3.2.3 ครูสภากำหนดมาตรการในการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันการผลิตครูให้ได้มาตรฐานตามทิศทางที่ต้องการ พร้อมทั้ง</p>

1. ประเด็นปัญหา	2. ภาพอนาคตที่พึงประสงค์	3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	4. วิธีดำเนินการ
			<p>มาตรการในการควบคุมการผลิตครู ในกรณีที่ตั้งสถาบันการผลิตครูมีคุณภาพยังไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐาน</p> <p>4. การพัฒนาสถานศึกษาและ ครูที่เลี้ยงสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ</p> <p>4.1 ครูสภากำหนดให้ประสบการณ์ฝึกสอนของครูที่เลี้ยงสามารถใช้ประกอบผลงานทางวิชาการ (คศ.) ได้</p> <p>4.2 ภาครัฐสนับสนุนงบประมาณรายหัวนิสิตนักศึกษาครูฝึกสอนแก่สถานศึกษาที่เป็นแหล่งฝึก</p> <p>4.3 ภาครัฐสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าตอบแทนชั่วโมงฝึกสอนของครูที่เลี้ยง</p> <p>5. การส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการผลิตครูของสถาบันการผลิตครู</p> <p>5.1 สภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทยเป็นองค์กรหลักที่มีบทบาทสำคัญในการฉีกกำลังจากสถาบันการผลิตครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการผลิตครูในแต่ละวิชาเอกให้ได้มาตรฐานทั่วกันทั้งประเทศในอนาคต</p> <p>5.2 สภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทยเป็นองค์กรหลักที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาวิชาเอกที่เน้นอัตลักษณ์และมีทิศทางเดียวกับความต้องการของท้องถิ่น</p> <p>5.3 สภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทยเป็นผู้นำในการกำหนดแผนการผลิตครู ในแต่ละวิชาเอก ให้มีปริมาณและมีคุณภาพได้มาตรฐานตรงกับความต้องการของประเทศในอนาคต</p> <p>5.4 สภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทยเป็นผู้นำในการกำหนดแนวทางสำหรับสถาบันการผลิตครูในการร่วมพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน</p>

1. ประเด็นปัญหา	2. ภาพอนาคต ที่พึงประสงค์	3. ข้อเสนอแนะ เชิงนโยบาย	4. วิธีดำเนินการ
<p>คุณภาพของครูใหม่ไม่เท่าเทียมกันครูใหม่จำนวนมากมาจากสถาบันที่ด้อยคุณภาพระดับความรู้และทักษะของครูใหม่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น มีเจตคติต่อวิชาชีพแตกต่างกัน ไม่มีแรงจูงใจให้ทำงานขาดความสามารถในการแก้ปัญหาในงานประกอบอาชีพไม่ตรงกับสาขาที่เรียน ครูใหม่ที่เก่งบางคนจบแล้วไม่เป็นครูเนื่องจากมีทางเลือกที่ดีกว่า</p>	<p>ครูมีความเชี่ยวชาญ มีคุณภาพสูง ได้รับการมีประสบการณ์วิชาชีพสูง มีขวัญและกำลังใจที่เข้มแข็ง มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียน</p>	<p>3. นโยบายการพัฒนาครูใหม่ประจำการเชิงรุก</p>	<p>6. การพัฒนาครูใหม่ให้มีความเชี่ยวชาญในคุณวุฒิวิชาเอก</p> <p>6.1 ภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสถาบันการผลิตครูร่วมกันกำหนดมาตรการส่งเสริมให้ครูใหม่สอนตรงตามคุณวุฒิวิชาเอก</p> <p>6.2 ภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสถาบันการผลิตครูร่วมกันกำหนดเป้าหมายการพัฒนาครูใหม่เพื่อให้ความเชี่ยวชาญตามคุณวุฒิวิชาเอก มีจิตวิญญาณครูที่โดดเด่นของวิชาเอก และมีคุณภาพการทำงานตรงตามคุณวุฒิวิชาเอกในระดับสูง</p> <p>7. การพัฒนาครูใหม่ให้มีเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพ</p> <p>7.1 ภาครัฐกำหนดมาตรการส่งเสริมให้ครูใหม่มีความก้าวหน้าตามคุณวุฒิวิชาเอกแบบขั้นบันได</p> <p>7.2 ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพตามระบบโควตาที่สอดคล้องกับอัตราความต้องการครูของประเทศ</p>
<p>ประเทศขาดครูในสาขาที่ต้องการ สาขาขาดครูที่มีความสามารถสูง ครูเก่ง ครูที่เชี่ยวชาญในวิชาชีพมีจำนวนน้อย ไม่ได้ผลิตครูมีอาชีพในปริมาณที่ต้องการ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ทำให้นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพคุณภาพของประชาชนในชาติตกต่ำ ประเทศขาดกำลังคนที่มีความสามารถสูง</p>	<p>ประเทศไทยมีครูเก่งครูที่มีความสามารถสูง มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพมากเพียงพอต่อความต้องการในการพัฒนานักเรียนทุกพื้นที่ของประเทศไทย นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้จากครูที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนานักเรียนได้เต็มศักยภาพ</p>	<p>4. นโยบายการพัฒนาครูในพื้นที่ห่างไกล</p>	<p>8. การส่งเสริมการปฏิบัติงานครูในพื้นที่ห่างไกล</p> <p>8.1 กำหนดให้มีเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพครูทั้งสายการบริหารและสายการสอนแบบขั้นบันไดสำหรับครูใหม่ที่ปฏิบัติในพื้นที่ห่างไกล</p> <p>8.2 กำหนดให้สถานศึกษาในพื้นที่ห่างไกลเป็นพื้นที่พิเศษสำหรับส่งเสริมความก้าวหน้าของครูประจำการ</p> <p>8.3 พัฒนาระบบเครือข่ายทางสังคม (Social network) ของครูในพื้นที่ห่างไกลเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานครูทั้งในด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาวิชาการ</p> <p>8.4 ส่งเสริมบทบาทครูในพื้นที่ห่างไกลในการพัฒนาเยาวชนในพื้นที่บริการของครูโดย</p>

1. ประเด็นปัญหา	2. ภาพอนาคต ที่พึงประสงค์	3. ข้อเสนอแนะ เชิงนโยบาย	4. วิธีดำเนินการ
			การสนับสนุนโครงการวิจัยที่มีแผนการดำเนินงานในระยะยาว

5. องค์ประกอบของการผลิตครูในอนาคต

ผลการศึกษาในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการผลิตครูในอนาคตนั้น จะต้องมีการพัฒนานิสิตนักศึกษาครูอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยง อย่างเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่แรกเข้าศึกษาจนกระทั่งจบการศึกษาตามหลักสูตรเพื่อให้เป็นครูใหม่ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับการเป็นครูของประเทศในอนาคต กระบวนการผลิตครู จะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้านคือ

1) ด้านผู้เรียน

นิสิตนักศึกษาที่เข้าศึกษาในหลักสูตร จะต้องเป็นผู้ที่มีผลการเรียนดี ผ่านกระบวนการคัดเลือกเพื่อให้ได้คนเก่งเข้ามาศึกษาในวิชาชีพครู

2) ด้านเนื้อหาของหลักสูตร

เนื้อหาที่มีการสอนในหลักสูตร ประกอบด้วย 5 หมวด คือ

- 2.1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป
- 2.2) หมวดวิชาเอก
- 2.3) หมวดวิชาชีพครู
- 2.4) หมวดวิชาเลือกเสรี
- 2.5) การพัฒนาทักษะการวิจัย

3) ด้านหลักสูตรเสริม

ในการจัดการศึกษาในวิชาชีพครู นอกเหนือจากการจัดการศึกษาในหลักสูตรแล้วยังมุ่งเน้นในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตนักศึกษา เพื่อให้เป็นที่มีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานในวิชาชีพครู มีความรักในวิชาชีพครู ภาควุมิใจในตนเอง มีความรักในตัวผู้เรียน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานครู มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีระเบียบวินัย และมีความสามารถในการแก้ปัญหาในการทำงาน การส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เหล่านี้ จะดำเนินการทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนโดยมีรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตนักศึกษาดังนี้

3.1) การพัฒนาผ่านกิจกรรมที่จัดไว้เป็นลำดับขั้น ตั้งแต่ในปีที่ 1 คือ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การปลูกฝังความรักและค่านิยมร่วมในหมู่คณะ ในปีต่อไปจะพัฒนาด้านของการมีจิตอาสาทำงานเพื่อส่วนรวม และพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในระหว่างชั้นปี ด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ในปีต่อไปจะพัฒนาด้านการส่งเสริมอาชีพ และการพัฒนาความรู้เชิงวิชาการ และทักษะ

ทางด้านเทคโนโลยี ในปีต่อไปจะพัฒนาความรู้ความเข้าใจในด้านการพัฒนาชุมชน ความสำคัญด้านความมั่นคงในชาติและการปกครอง ในขั้นปีสุดท้ายจะเป็นการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์กับชุมชน ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลานานกว่าเวลาเรียนเป็นส่วนใหญ่ นิสิตนักศึกษาควรจะต้องมีที่พักในสถาบันเพื่อสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ได้เต็มที่

3.2) การพัฒนาผ่านตัวแบบ

ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวจะใช้การพัฒนาผ่านตัวแบบ ซึ่งได้แก่คณาจารย์ผู้สอนในสถาบันการผลิตครู ครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนที่ฝึกสอน และตัวแบบจากรุ่นพี่ที่จะมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้นิสิตนักศึกษาได้ซึมซับและรับการถ่ายทอดทั้งในเวลาเรียนและนอกชั้นเรียน

3.3) การพัฒนาผ่านบรรยากาศในสถาบัน

การพัฒนาผ่านบรรยากาศในสถาบันมี 2 ลักษณะคือ บรรยากาศของคณะวิชา และบรรยากาศของสาขาให้มีลักษณะที่โดดเด่น มีเอกลักษณ์ เช่น บรรยากาศทางด้านวิชาการ บรรยากาศของสังคม และบริบทอื่นๆ ภายในคณะวิชาและสาขาที่นิสิตนักศึกษาจะสามารถซึมซับและรับการถ่ายทอดเมื่อเข้ามาสู่บรรยากาศเหล่านั้น

3.4) การพัฒนาผ่านกระบวนการกลุ่ม

การพัฒนาผ่านกระบวนการกลุ่มส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมทั้งที่เป็นกิจกรรมในการเรียน กิจกรรมของคณะวิชา และกิจกรรมของสาขาวิชาที่นิสิตนักศึกษาต้องร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติกิจกรรมเหล่านั้นที่จะส่งผลให้เกิดการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในด้านวิชาการและที่ไม่ใช่วิชาการ แต่เป็นความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและการแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน

3.5) การพัฒนาผ่านแหล่งเรียนรู้

ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ จะมีบางกิจกรรมที่นิสิตนักศึกษาจะได้รับการพัฒนาจากแหล่งเรียนทั้งที่อยู่ในสถาบัน และแหล่งเรียนรู้ภายนอก เช่น กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมการพัฒนาวิชาการและเทคโนโลยี รวมทั้งกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

4) ด้านประสบการณ์วิชาชีพ

อยู่ในการพัฒนานิสิตศึกษาด้านวิชาชีพครู ได้แก่ ประสบการณ์ในการสอน การบริหารโรงเรียน การบริหารชั้นเรียน การจัดการผู้เรียน เป็นต้น ซึ่งจะต้องฝึกจากประสบการณ์จริงในสภาพจริงในสถานศึกษา อย่างไรก็ตามในการจัดประสบการณ์ดังกล่าวต้องมีการควบคุมมาตรฐานของการฝึกประสบการณ์ให้นิสิตนักศึกษามีโอกาสในการพัฒนาเต็มศักยภาพ กล่าวคือ

4.1) มีการฝึกสอนอย่างน้อย 1 ปีการศึกษา โดยนิสิตนักศึกษามีโอกาสในการฝึกประสบการณ์ทุกด้าน ทั้งในด้านการบริหารและการจัดการ และได้เรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ตลอดระยะเวลาดังกล่าว

4.2) มีครูพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในสาขาที่ฝึกสอนทำหน้าที่ในการชี้แนะและพัฒนา นิสิตนักศึกษาทั้งในด้านของการบริหารชั้นเรียน การจัดการชั้นเรียน และการจัดการผู้เรียนนอกเหนือจากการฝึกสอนในสาขาของตน

4.3) นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสในการเรียนรู้และฝึกประสบการณ์ในโรงเรียนที่มีการจัดการสอนที่มีความแตกต่างหลากหลาย มีระดับความพร้อมของโรงเรียนและของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาในโรงเรียนและในชั้นเรียน